

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 344/2018-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. septembra 2018 predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKČIA], [REDAKČIA], zastúpenej advokátkou JUDr. Libušou Dočkalovou, Lachova 32, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 14, čl. 16 ods. 1, čl. 19 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 8 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj práva podľa čl. 12 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím postupom Okresného súdu Bratislava V konaní vedenom pod sp. zn. 20 Ps 4/2013 a jeho uznesením č. k. 20 Ps 4/2013-23 z 18. apríla 2013 a uznesením č. k. 20 Ps 4/2013-25 z 18. apríla 2013 v znení uznesenia č. k. 20 Ps 4/2013-233 z 10. mája 2018 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKČIA] o d m i e t a ako neprípustnú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. júna 2018 doručená sťažnosť [REDAKČIA], [REDAKČIA] (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. Libušou Dočkalovou, Lachova 32, Bratislava, vo veci

namietaného porušenia základných práv podľa čl. 14, čl. 16 ods. 1, čl. 19 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 8 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj práva podľa čl. 12 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej len „dohovor OSN“) postupom Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 20 Ps 4/2013 a jeho uznesením č. k. 20 Ps 4/2013-23 z 18. apríla 2013 a uznesením č. k. 20 Ps 4/2013-25 z 18. apríla 2013 v znení uznesenia č. k. 20 Ps 4/2013-233 z 10. mája 2018 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutia“).

2. Z obsahu podanej sťažnosti a pripojených príloh vyplýva, že okresný súd uznesením č. k. 20 Ps 4/2013-23 z 18. apríla 2013 ex offio začal konanie o pozbavenie spôsobilosti na právne úkony sťažovateľky. K namietanému porušeniu označených práv dochádza podľa sťažovateľky *„začatím a vedením súdneho konania bez toho, aby Okresný súd Bratislava V skúmal, či sú splnené zákonné podmienky v zmysle § 103 O.s.p. a § 161 ods. 1 C.s.p.“*. Sťažovateľka namieta znalecký posudok, ktorý tvoril prílohu podnetu Okresnej prokuratúry Bratislava V na začatie konania a ktorý nebol podľa sťažovateľky zaobstaraný zákonným spôsobom, a preto nemôže byť podkladom na začatie súdneho konania podľa § 186 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). Sťažovateľka bola na vyšetrenie k súdnym znalcom eskortovaná policajnou hliadkou bez predchádzajúceho upozornenia a poučenia o inštitúte predvedenia podľa Trestného poriadku, a teda nedobrovoľne. Sťažovateľka je toho názoru, že keďže odmietla vykonanie vyšetrenia znalcami, závery znaleckého posudku nie sú pre súdne konanie smerodajné. Zároveň namieta, že *„znalci svoje závery opreli iba o zistenia zadovážené z vyšetrovacieho spisu, a to bez akejkoľvek zdravotnej dokumentácie a bez znalosti jej zdravotného stavu a realizovanej liečby“*. Závery znaleckého posudku sú podľa názoru sťažovateľky v rozpore s lekárskou správou jej ošetrojúcej lekárky. Sťažovateľka namieta, že okresný súd sa nevysporiadal s novou právnou úpravou, keď zo strany súdu nedošlo zodpovedajúcim spôsobom k zmene predmetu konania z pozbavenia spôsobilosti na právne úkony na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony. Sťažovateľka uvádza, že po zmene právnej úpravy 1. júla 2016 sa okresný súd mal zaoberať tým, či sú splnené podmienky konania, a vykonať dokazovanie pre účely preverenia jej námietok. Ďalej namieta, že okresný súd sa

nezaoberal jej námietkami uvedenými v návrhu na zastavenie konania z 21. marca 2014. Sťažovateľka uvádza, že z hľadiska súdnej praxe nie je správny taký postup súdu, keď súbežne so začatím konania o pozbavenie spôsobilosti na právne úkony nariadi aj znalecké dokazovanie na vyšetrenie duševného stavu, a teda aj rozhodnutie o predvedení k súdnej znalkyni bolo podľa sťažovateľky vydané predčasne a v rozpore so súdnou praxou. Poukazuje na vyjadrenie sudkyne v konaní o rozvod manželstva, ktorá je zákonnou sudkyňou aj v konaní o obmedzenie spôsobilosti na právne úkony a ktorá sa v konaní o rozvod manželstva vyjadrila, že napriek duševnému ochoreniu sťažovateľky sa sťažovateľka javí ako spôsobilá samostatne konať v predmetnom konaní. Sťažovateľka namieta skúmanie svojho zdravotného stavu znaleckým dokazovaním, považuje ho za nezákonné, nemajúce oporu vo vykonanom dokazovaní a nezohľadňujúce aktuálnu právnu úpravu konania o spôsobilosti na právne úkony. Uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania neobsahuje riadne odôvodnenie, z ktorého by bolo zrejmé, prečo je nevyhnutné skúmanie duševného stavu sťažovateľky, a preto je nepreskúmateľné a arbitrárne.

3. Na základe týchto skutočností sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd rozhodol, že napadnutým postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 20 Ps 4/2013 a napadnutými rozhodnutiami boli porušené ňou označené práva (bod 1 tohto uznesenia), aby napadnuté rozhodnutia zrušil, zakázal okresnému súdu pokračovať v porušovaní označených práv (bod 1 tohto uznesenia), priznal sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia na účet jej právnej zástupkyne

II.

4. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

5. Ústavný súd návrh predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

6. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na prerokovanie ktorých nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

7. Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.

8. Podľa čl. 14 ústavy má každý spôsobilosť na práva.

Podľa čl. 16 ods. 1 ústavy nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 19 ods. 2 ústavy má každý právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy sa každý môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 8 dohovoru má každý právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlika a korešpondencie.

Podľa čl. 14 dohovoru užívanie práv a slobôd priznaných týmto dohovorom musí byť zabezpečené bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.

Podľa čl. 12 ods. 2 dohovoru OSN osoby so zdravotným postihnutím majú spôsobilosť na právne úkony vo všetkých oblastiach života na rovnakom základe s ostatnými.

9. V súvislosti s predbežným prerokovaním sťažnosti ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že v zmysle čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti a nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo vzťahu k všeobecným súdom (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Nie je preto zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecných súdov, ktoré ich pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, resp. ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo zisteného skutkového stavu všeobecné súdy vyvodili. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02 atď.).

10. Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (IV. ÚS 23/05). Judikatúra ústavného súdu stabilne pripomína, že ochrana ústavnosti nie je a ani z povahy vecí nemôže byť iba úlohou

ústavného súdu, ale je takisto úlohou všetkých orgánov verejnej moci, v tom rámci predovšetkým všeobecného súdnictva. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti inštitucionálny mechanizmus, ktorý nastupuje až v prípade zlyhania všetkých ostatných do úvahy prichádzajúcich orgánov verejnej moci (napr. I. ÚS 214/09). Podľa právneho názoru ústavného súdu preto nemožno akceptovať, aby napĺňanie úsilia o spravodlivé súdne konanie príslušným všeobecným súdom nahradzoval ústavný súd svojím vstupovaním a ingerenciou do dosiaľ meritórne neskončeného konania. Ústavný súd môže urobiť zásah na ochranu ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv sťažovateľa až vtedy, keď už ostatné orgány verejnej moci nie sú schopné protiústavný stav napraviť (m. m. IV. ÚS 322/09). Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04).

11. Pridržiavajúc sa svojej stabilnej judikatúry, ústavný súd poukazuje na to, že základné právo na súdnu ochranu, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie „je výsledkové“, to znamená, musí mu zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08).

12. Ústavný súd pripomína, že v rámci konania o sťažnosti zásadne preskúmava len právoplatné rozhodnutia, a to v tom zmysle, že musí ísť o rozhodnutia, ktorými sa konanie vo veci samej právoplatne skončilo. Z princípu subsidiarity totiž vyplýva, že sťažnosť možno zásadne prerokovať a rozhodnúť o nej až po tom, keď napadnuté konanie bude skončené. Je to tak z toho dôvodu, že sťažnosť musí v zásade smerovať proti poslednému rozhodnutiu o opravnom prostriedku, ktorý mal sťažovateľ k dispozícii, a nemôže ho opomenúť. Z uvedeného vyplýva, že ústavnou kompetenciou ústavného súdu nemôže byť zmena alebo náprava prípadného, či už namietaného alebo skutočného pochybenia všeobecných súdov v dosiaľ neskončených konaniach, ale je zásadne povolaný posúdiť, či konanie ako celok a jeho výsledok po právoplatnom skončení veci obstoja z komplexného hľadiska v ústavnoprávnej rovine. V zmysle uvedeného v konaní, ktoré v čase predbežného

prerokovania sťažnosti stále prebieha, nemožno uvažovať o splnení tejto požiadavky (IV. ÚS 361/2010).

13. Pri predbežnom prerokovaní predloženej sťažnosti ústavný súd z vyžiadaného spisu zistil, že konanie vedené na okresnom súde pod sp. zn. 20 Ps 4/2013 nie je v čase rozhodovania ústavného súdu právoplatne skončené a vec sa nachádza v štádiu dokazovania. Ústavný súd preto konštatuje, že ochranu sťažovateľkou označeným právam proti ich možnému porušeniu budú oprávnené poskytnúť inštančne nadriadené všeobecné súdy, krajský súd a prípadne aj najvyšší súd, a to v odvolacom, prípadne dovolacom konaní, kde bude mať sťažovateľka možnosť uplatňovať svoje procesné práva a vznášať prípadné námietky. Až v štádiu, keď bude konanie definitívne skončené, bude môcť sťažovateľka na ochranu svojich práv prípadne podať novú sťažnosť ústavnému súdu, a to za predpokladu, že by v ďalšom konaní došlo podľa jej názoru k porušeniu jej práv garantovaných ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Sťažnosť sťažovateľky bola preto v tomto momente podaná predčasne.

14. Ústavný súd preto, akceptujúc požiadavku subsidiarity plynúcu z čl. 127 ods. 1 ústavy i svoju doterajšiu rozhodovaciu prax a v neposlednom rade aj pod vplyvom rešpektovania princípov minimalizácie zásahov do rozhodnutí všeobecných súdov, sťažnosť sťažovateľky po uplatnení zásady ratio temporis odmietol ako neprípustnú podľa § 53 ods. 1 v spojení s § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

15. Po odmietnutí sťažnosti bolo bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími návrhmi uplatnenými sťažovateľkou.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. septembra 2018